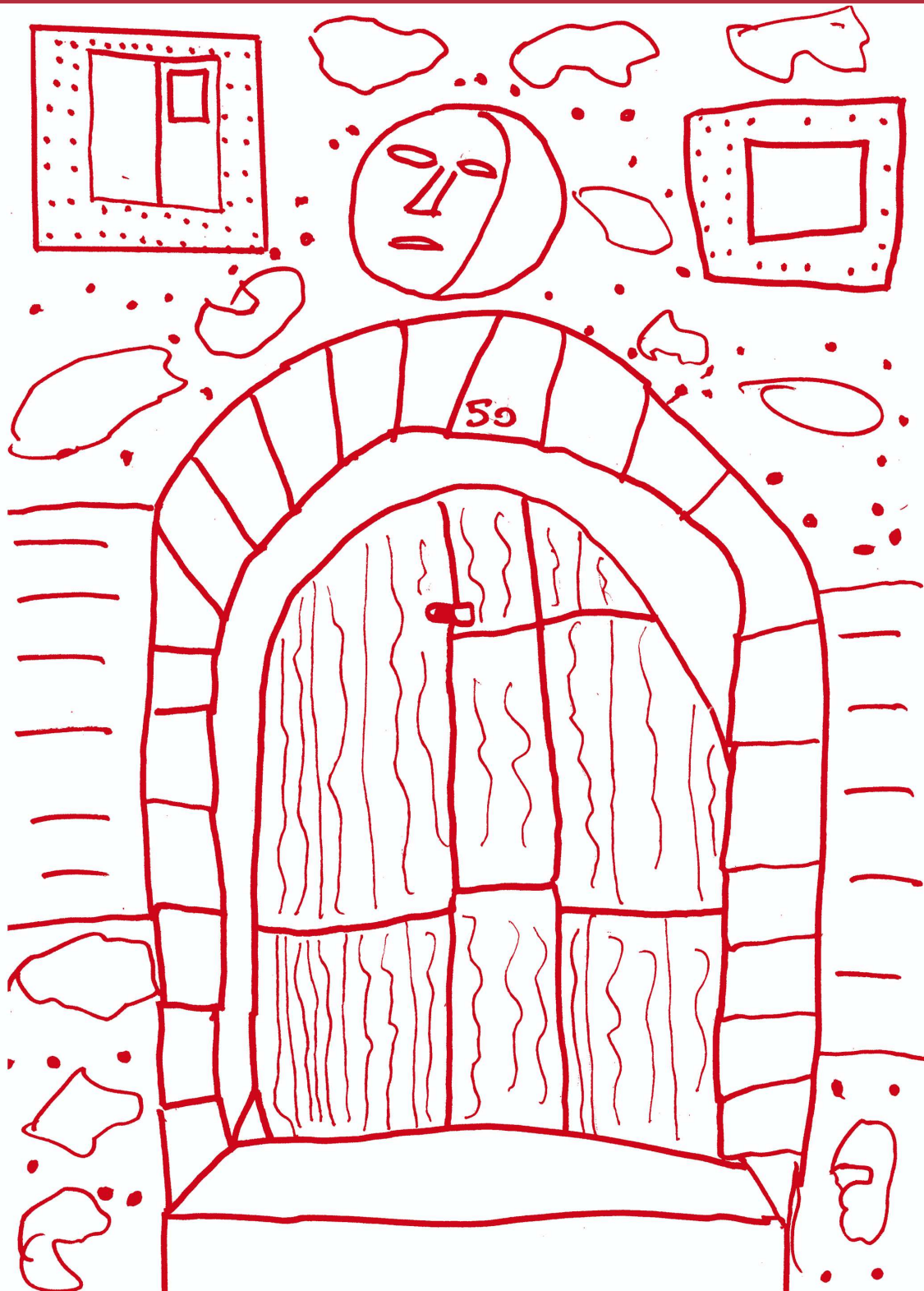

TQT, carrer de sa Lluna

l'Aprenentatge Servei
del CEIP Es Puig de Sòller

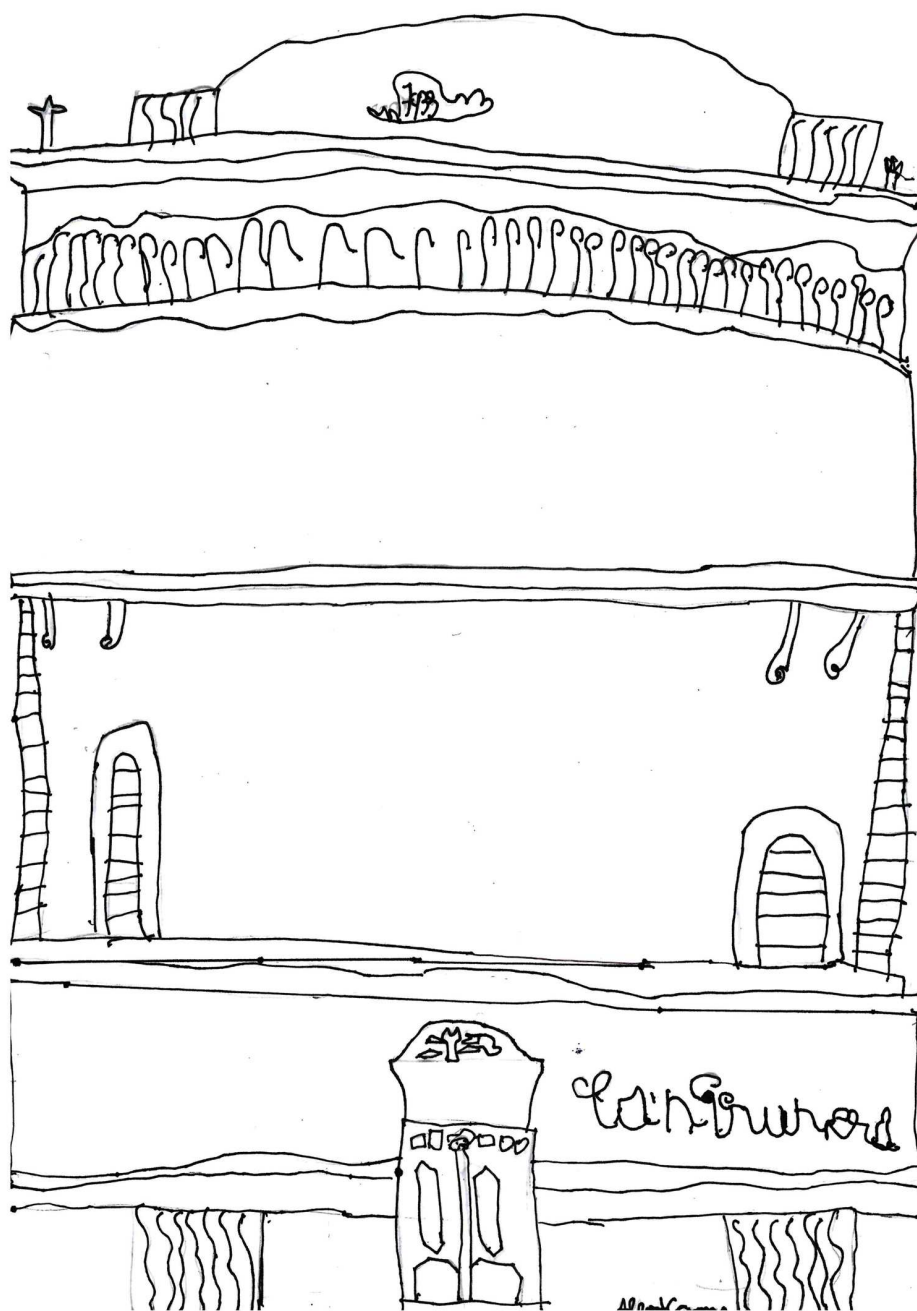

TQT,

(trespol que trepitjam)

carrer de
sa Lluna

**l'Aprenentatge Servei a la Serra de
Tramuntana del CEIP Es Puig de Sòller**

Dels dibuixos:
 Alumnes de segon cicle
 d'educació primària entre els
 cursos 2016 i 2018.

Del text i les fotografies:
 L'equip de mestres ApS:
 Catalina Colom, Maria de Lluc
 Fiol, Joana Medina, Maties
 Rabassa i Pere Crespí.

Edita:
 CEIP Es Puig, Sóller.
 Vial 71 n°2, 70100-Sóller, Mallorca.
 telèfon 971630372
 ceipespuig.soller@educaib.eu
 DL PM-1759-2007

Aquest quadern s'ha editat gràcies al
 suport de:

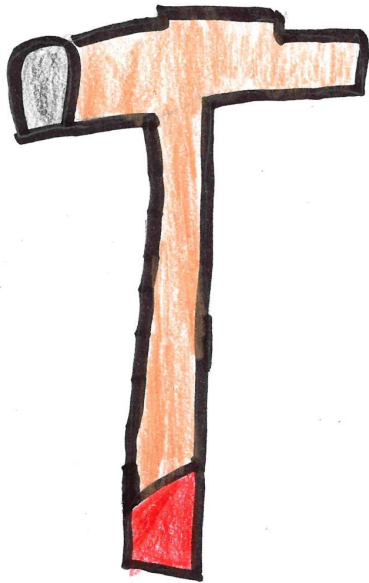

G CONSELLERIA
 O EDUCACIÓ
 I I UNIVERSITAT
 B DIRECCIÓ GENERAL
 / INNOVACIÓ
 I COMUNITAT EDUCATIVA

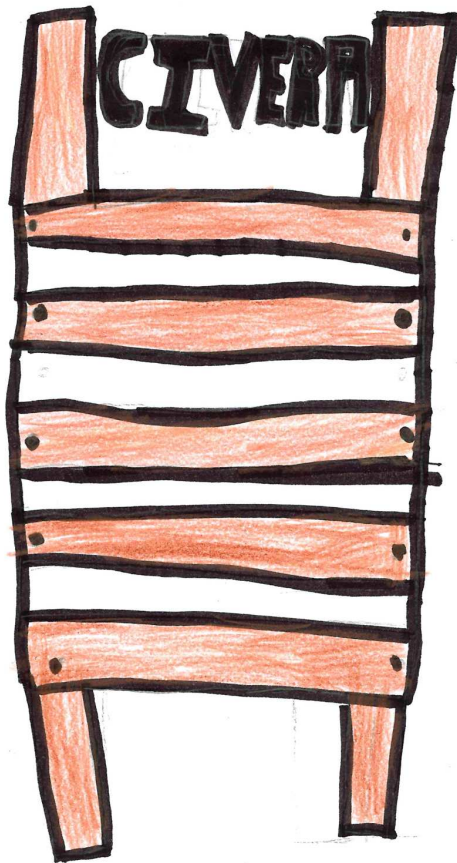
què hi podreu trobar?.....

pàgina	7	pròleg
pàgina	12	introducció
pàgina	13	l'escola ara
pàgina	15	la Serra de sempre
pàgina	17	els diferents itineraris
pàgina	21	l'ApS o l'aprenentatge servei, el nostre repte tot just iniciam el curs 2016-2017
pàgina	22	quines són les necessitats de l'entorn o d'on sorgí el projecte? quins han estat els aprenentatges a treballar?
pàgina	24	quins són els serveis a realitzar?
pàgina	25	i, com ho duguérem a terme? quines són les passes que donàrem?
pàgina	31	i quins foren els interessos dels alumnes amb les entrevistes?
pàgina	33	acabàrem sabent que...
pàgina	36	l'anada a Son Amer, l'acampada del 2017
pàgina	37	tot just iniciam el curs 2017-2018
pàgina	40	l'anada a Son Amer, l'acampada del 2018
pàgina	41	l'annexe, les diferents didàctiques que hem treballat
pàgina	42	vocabulari, aquestes en són una petita mostra
pàgina	43	tot un seguit d'exercicis per pensar, escriure i calcular
pàgina	46	llibres, documents i agraïments

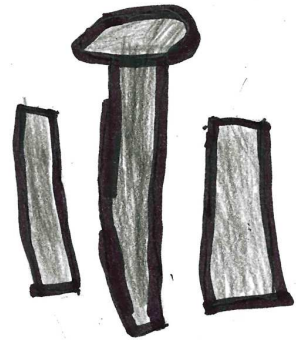
MALL

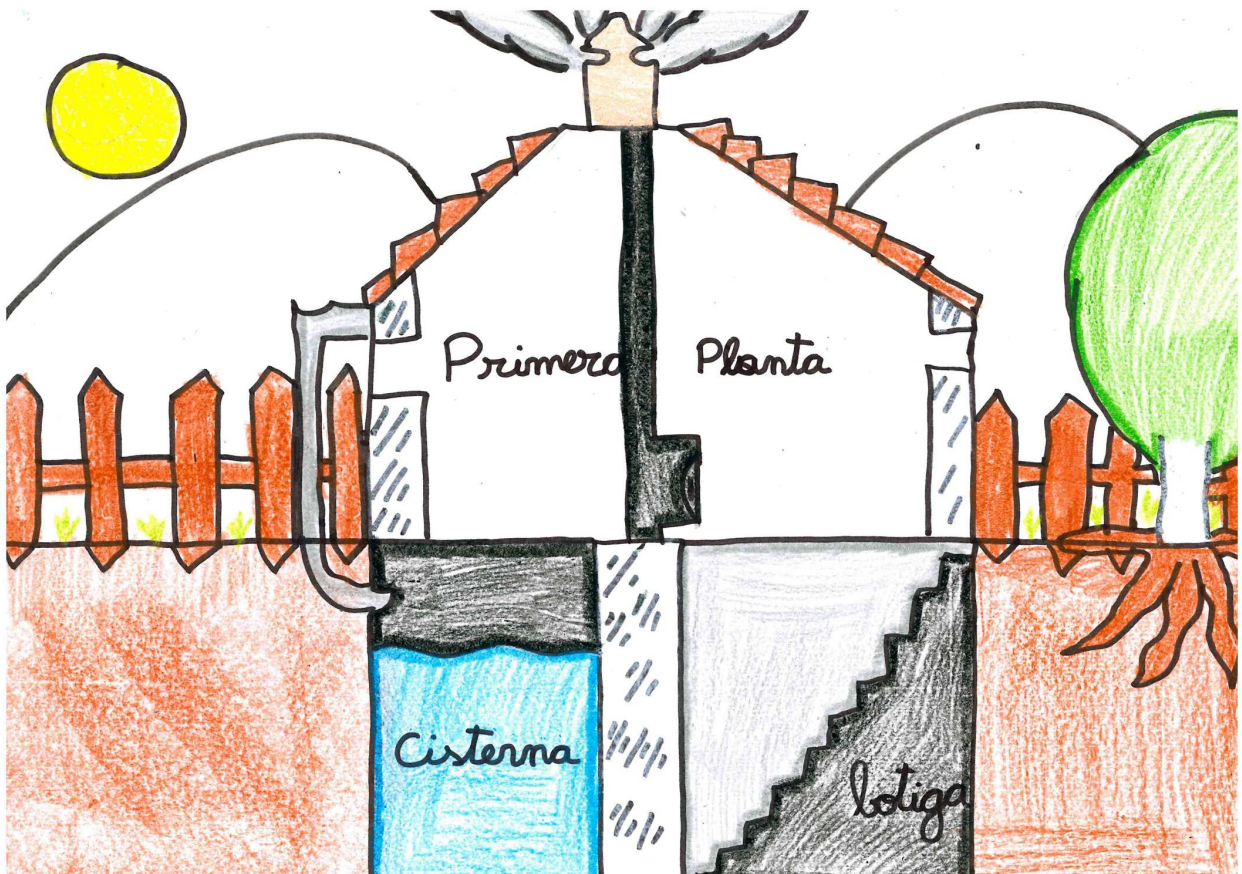
CIVERA

TRASCO

1000 Nails

el pròleg..... ... de Tòfol Castanyer Bernat.

PASSES PER EN PAU... PASSES PER LA VIDA... PASSES
PEL CARRER LLUNA

Aquell dia no em vaig despertar massa prest, sabia que la jornada seria llarga i me vaig estimar més aprofitar uns minuts més la comoditat del llit; sabia que això volia dir que no tendria massa temps per berenar, però la veritat, no importava: no calien molts cafès, ni aliments energètics, la força i el positivisme ja me'l donava la bestialitat del projecte de PassesPerEnPau, un projecte que havia començat com una curolla personal, que va engrescar a un grup d'amics i que s'havia convertit amb el repte més important que segurament mai podré fer.

Quan vaig arribar a plaça em va sorprendre molt la gent, massa gent per encara no ser les 7 del matí, gent coneguda, gent que m'esperava però, molta altra gent que mai hagués pensat que estarien allà, molt gratificant. Igual de gratificant va ser veure en Pau i n'Angela allà, a ells si que els esperava; el que sincerament no pensava era veure'ls amb aquella cara d'alegria, contents d'esser allà, sobretot la cara de felicitat d'en Pau, ulls oberts i expectants. També vaig veure un poc de tensió a les cares del meu grup de gent, tal volta la gran quantitat de càmeres i mitjans de comunicació els va provocar una mica

més d'estrés del natural, hagués estimat més un projecte més íntim, més local, però aquesta vegada ens calia ser el màxim de mediàtics possibles: la publicitat era necessària per aconseguir les aportacions per a la cadira den Pau, i encara més per aconseguir visualitzar les anomenades "enfermetats rares", aquelles que jo traduiria per "oblidades" o "poc rentables" a nivell empresarial com es la Duchenne, aquest nom que sense saber-ho havia marcat la meua infantessa, aquells anys a l'escola de Ses Marjades, a cas concos, amb en Tomeu, en Miquel i n'Andreu.

Interiorment sols tenia ganes de que aquell gran rellotge que havia a plaça es posàs en funcionament, necessitava partir, córrer, trobar-me sol amb la nit, i amb aquella brusqueta fina que em banyava suaument la cara. Sabia que més endavant tendria companyia, sabia que en les 25, 30 o 35 hores que tenia per davant passarien moltes coses, però ara sols desitjava uns moments de privatesa, un moment de solitud, d'intimitat dins un projecte que havíem cercat que fos el més mediàtic possible. Necessitava córrer sol, m'encanta córrer sol, a vegades pens que no hauria d'esser així, però van passant els anys i de cada cop la solitud és més satisfactòria, més gratificant... Respir fons, pos el rellotge en funcionament i ja hi som!

I llavors ho vaig veure clar: el repte més important que mai havia fet, Passes per en Pau, el començava trepitjant els primers metres del carrer més important

de la meva vida, el carrer de Sa Lluna, el bossinet de món que segur més cops he trepitjat en aquests quasi 46 anys... Tot té un perquè, que nosaltres a vegades podem triar, però que altres vegades ens vénen donats per l'atzar, pels deus, pel destí, com trobeu.

A mi, el carrer de sa Lluna crec que ja el duc gravat a la genètica, des del moment en que els meus pares decideixen un poc abans de que jo nesqués, separar-se del comerç que tenien amb una tia meva i obrir una nova tenda, CAN TONIREIA, amb el pensament de que jo pugués tenir un futur comercial independent dels meus cosins... i aquell 1972 començà la meva relació amb aquest carrer, concretament amb el nº 27, hores i hores a la cuina de la tenda, la part no comercial del local on la meva mare em tenia allà hores i hores dins un parc.

Està clar que els meus primers records no són meus dins el parc, sinó del meu germà Tomeu, que va néixer 3 anys després i que va estar els mateixos anys que jo dins el mateix parc i dins la mateixa part de la cuina. Record cuidar-lo, record que degut als problemes que va tenir de petit tothom tenia molta cura d'ell, jo el primer. Els següents records ja són ajudant a la tenda, bé, ajudant o destorbant, però record desfer capses plenes de palla on des de València ens enviaven ceràmica, i sí, record aquella olor de palla mullada que envoltava la mercaderia perquè no es fes malbé. No cal que expliqui la quantitat de peces de ceràmica que vaig rompre

intentant ajudar, però el meu pare creia que estava bé i no em deia res; llevat de que rompessim les coses fent burreries, en aquest cas no ens quedava més remei al meu germà i jo que buidar la guardiola que teníem amb els diners que mon pare ens pagava les hores de feina i nosaltres pagar el que havíem romput. Record perfectament el dia que trencàrem un cossiòl nº 15, que era grandíós i que valia un dineral, crec que ens va tocar treballar quasi tot l'estiu per pagar-lo. Tal volta ara aquest sistema "d'educació comercial" dels meus pares es podria catalogar com a molt estricte, però sincerament, veient el resultat comercial, ni al meu germà ni a mí ens ha anat malament.

Però bé, no totes les hores les passàvem a la tenda, circulàvem molt pel carrer, tots els nins teníem molta més independència circulatòria que en l'actulitat; supòs que hi havia menys circulació, menys trànsit i també tots els veinats ens coneixíem i, segur que entre tots, ens controlaven... Record anar cada dia a cercar berenar a can Ximtambora, allà comprava una magraneta o una "brioche", després anava a can Mametes i si havia comprat magraneta m'hi posaven paté La Luna, i si havia comprat "brioche" comprava una pastilla de "milkibar" blanc i allò es convertia en un luxe de berenar.

Quasi ben davant aquests establiments hi havia la sastreria des conco Tomeu, allà era el lloc de trobada per les excursions que cada diumenge feien els meus concos per tota la Serra de Tramuntana.

Sempre he dit que ells foren els meus primers entrenadors i educadors cap a l'estima que jo ara tenc per les nostres muntanyes. Cap dels meus familiars eren esportistes, però eren persones de les que avui en dia crec que ajudarien a que la coexistència de tots els actors que conviuen a la Serra fos molt millor a l'actual.

I de Cas Sastre a Can Terrasa a comprar els meus primers "vaqueros", o a Can Martín algunes sabates de basket o futbol, o a Ca na Bel Pinya un banyador, una cassette a Electroman... i ja som al carrer Batach, on vivia sa meva "madrina", la casa on quasi cada dia dinàvem i feiem la tasca d'escola amb el meu germà; com ens va estimar aquella doneta! I quan no volíem dinar em feia anar a Can Gata a comprar un poc de quina a granel per entrar en gana. Si ho pensam bé, no fa tants anys, però ara seria molt estrany que algun pare fes beure un beguda com aquesta quan el seu fill diu que no vol menjar,... entre ells jo.
Buf! quina quantitat de records en poc menys de 500 metres de carrer...

... torn a la realitat i pens que tenc per davant quasi 190 km, millor no badar, ...però aquest petit passeig pel carrer de la meva vida m'ha relaxat. Un dia ho he de contar als meus fills o tal volta als nins i nines del Puig, segur que a dona Francisca, a don Andreu, dona Matilde o a don Miquel Ginestra els hi hagués agradat.

introducció.....

El paisatge de la nostra serra, la que vivim i admiram els sollerics i fornalutxencs, és una serra humanitzada, plena d'elements d'obra vista que són el vertader testimoni d'un temps passat. Un temps que ha servit per dissenyar un espai únic on natura i cultura se donen la mà i lluiten contra les inclemències -tan naturals com humanes- que se presenten sense avisar.

Aquest paisatge és també el llibre obert, la guia que - si la volem conservar- hem d'escoltar i seguir per assegurar el seu futur, el nostre futur. Per això, des de l'escola en podem fer una mica de feina i, així, informar i guiar als nostres alumnes.

És per aquest motiu que ens animàrem a fer aquest aprenentatge servei. Una feina que hem volgut fer des d'un itinerari urbà per vincular-lo amb la nostra serra, la que tenim més a prop.

El carrer de Sa Lluna, des de temps llunyans, ens ha comunicat la vila amb els llogarets de Binibassí, Biniaraix i Fornalutx. De la mateixa manera ens ha fet possible arribar a les cases de neu de sa Coma de n'Arbona o als rotlos de sitja de qualsevol dels boscos d'alzines que tenim propers. Fins i tot a les vessants que amaguen qualcún dels forns de calç necessaris per a la construcció de les cases de pedra que tenim aquí i allà.

l'escola ara.....

La nostra escola ja té més de quaranta anys.

Es troba al cap damunt del Puig den Canals, d'aquí el seu nom. Estam a una hora de Fornalutx, a quaranta minuts del Port i a quinze minuts de la Vila si baixam a peu.

Som un CEIP d'una línia irregular, és a dir, hi ha nivells que tenim dues aules i altres amb només una.

Un dels trets d'identitat del nostre centre és també l'aula Ropit (UEECO) que ens permet conviure diàriament amb alumnes que ens permeten i ens ajuden a veure i entendre que tots som diferents.

Aquest curs fa trenta anys que estam associats a la Xarxa d'Escoles UNESCO; on sempre hi hem treballat i participat amb temes relacionats amb el medi ambient i el patrimoni, tan material com immaterial.

Enguany acabarem un projecte europeu de tres anys que s'ha coordinat des del centre anomenat "Collaborative Outdoors Learning Go Out And Learn: COOL GOAL".

trespòl que trepitjam, carrer de sa lluna

*Coll den Borrassar,
molt prop de l'escola
s'hi obren molts
camins que són bons
recursos per fer
moltíssimes
didàctiques per a
complementar els
coneixements
treballats a l'aula.*

la Serra de sempre.....

Fa, gairebé, quatre dècades que a la nostra escola, i en el Segon Cicle de l'educació primària, el currículum de ciències el treballam a partir del nostre entorn més proper. D'aquesta manera, paisatge natural, antròpic i urbà prenen una dimensió vivencial on l'experiència d'allò conegut o d'allò per a conèixer entra de ple dins l'aula.

Va ser la mestra Francisca Sunyer la que inicià aquesta experiència d'atracar l'entorn natural i cultural de la comarca de Sóller i Fornalutx als nostres alumnes. El motiu va ser molt senzill i ho reproduïm talment com ho va dir:

"Els llibres de text de Coneixement del medi, àrea que llavors es deia "Experiencia social y natural", segons el meu punt de vista no reflectien gens la realitat dels nins de Sóller o de qualsevol altre lloc o poble de les Illes. Per això, vaig començar a sentir la necessitat de crear material propi i local per estudiar els diferents aspectes del medi dels escolars sollerics".

Més endavant, s'hi engrescà na Catalina Bernat i na Bàrbara Suau i decidiren tancar el llibre de Medi i fer feina a partir del dossier de les sortides i anar ampliant els temes de les experiències. Afegir que, amb el consentiment de les famílies, aquestes noves propostes innovadores se feien en català i que els alumnes treballaven en petit i gran grup aquestes propostes didàctiques.

L'any 1995 arribà al Cicle el mestre Jaume Albertí que aportà al projecte una important quantitat de temes i animà a na Catalina Bernat a confeccionar i editar el quadern titulat "Descobrim Sóller" que recull tots els temes que abans s'havien treballat.

...el
currículum de
ciències el
treballam a
partir del
nostre entorn
més proper...

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

A partir del curs 2002-2003 tot aquest material, ja molt ampliat pels anys transcorreguts, s'utilitza al Segon Cicle de primària de la nostra escola i, alhora, tots els mestres hi anam aportant i sumant noves idees, nous continguts i les adaptacions pertinents que trobam que s'han de fer.

Excursió a Fornalutx per anar a visitar la tafona de Can Xoroi i l'exposició permanent de teules pintades.

En aquesta història hi hem d'afegir que des de que la Serra de Tramuntana va ser declarada Patrimoni de la Humanitat encara se'ns fa més necessari incidir sobre el viure l'aprenentatge de les ciències a partir del nostre paisatge, del nostre patrimoni social, natural i cultural. No tan sols dels coneixements que se'n deriven sinó també dels valors que no hem de deixar de banda -tan a l'escola com a casa- per a que aquest patrimoni pugui ser el llibre obert dels coneixements a adquirir i la nostra riquesa pel demà.

D'aquesta manera l'entorn esdevé un vertader laboratori d'aprenentatge per a poder desenvolupar tot tipus de didàctiques que

*...l'entorn
esdevé un
vertader
laboratori
d'aprenentatge...*

Interior de la tafona
de Can Xoroi, a
Fornalutx.

tenguin com a finalitats el conèixer i reconèixer, el divulgar i compartir i, sobretot, el valorar i protegir tot allò que l'entorn ens ofereix; un patrimoni natural, cultural i social.

D'aquesta manera també, l'escola esdevé divulgadora del patrimoni immediat, material i immaterial, i com a conseqüència es van transmetent uns valors culturals que, d'alguna manera, preservaran la memòria, la història i la identitat d'un indret; en el nostre cas de Sóller i la seva comarca.

I amb quines eines o didàctiques anam aconseguint els objectius que ens marcam i treballant els continguts que hem elaborat? I d'ò amb un seguit de diferents itineraris que hem anat dissenyant any rere any:

...l'escola
esdevé
divulgadora
del patrimoni
immediat,
material i im-
material...

L'anada a Binibassí per Ses Marjades. En aquest itinerari podem treballar l'olivar, la tafona i el molí d'aigua. Així com seria una construcció de com seria una alqueria musulmana.

Aquest itinerari, per proximitat, es pot combinar amb la visita a les tafones de la Cooperativa de

trespòl que trepitjam, carrer de sa lluna

Altra vegada a Can Xoroi escoltant les explicacions de l'artista local Jaume Pinya sobre les teules pintades.

Sant Bartomeu (l'elaboració de l'oli de la manera industrial) i la de Can Det (l'elaboració de l'oli de manera tradicional).

La descoberta de Fornalutx.

Fornalutx és un poble amb caràcter i per la seva antiguitat amaga secrets que ja motiven per si sols. Carrers empedrats, rentadores i façanes amb volades de teules pintades. Els diferents pigments naturals i els seus usos; així om també l'ús de la calç obtinguda de la pedra calcària.

El Barranc de Biniaraix.

Descobrir part del Barranc és tota una aventura. Vessants, marjades, l'antiga escola de margers,

*Cada itinerari ens
mostra una
determinada flora
que utilitzam per a
complementar els
coneixements dins
l'aula.*

diferents tipologies de camins -de ferradura, de carro i tiranys- i diferents elements de construcció de pedra en sec: marges, escales, pujadors, passadores...

La descoberta del Port de Sóller.

El tema de la pesca i les diferents tipologies d'embarcacions, juntament amb el sector turístic en són un dels seus principals atractius.

El Camí dels sarraïns o el camí de Son Llampaias.

Aquest és un itinerari proper a l'escola i l'utilitzam per treballar l'olivar i altres cultius d'arbres fruiters. Però és un dels camins que feren servir els sarraïns per entrar dins la vila ara ja fa més de 450 anys. Dir també que és un dels indrets propers a l'escola on podem veure arbustos i plantes salvatges que hem de conèixer i observar. Per exemple, hi podem trobar diferents espècies d'orquídiess quan

trespòl que trepitjam, carrer de sa lluna

n'és el temps o contemplar el cultiu d'oliveres o com se gestiona una guarda d'ovelles.

El camí vell de Fornalutx.

És un altre camí de temps passats. En Joan Arbona, Mamaies, veí de la vila de Fornalutx, el feia per arribar al Coll de s'Illa per anar a fer de guaita ara ja fa més de 450 anys. No tornà a ca seva, ja que fou l'únic captiu dels sarraïns aquell maig de 1561.

La sortida de vessants i torrents és una d'aquelles activitats que et deixa veure el perfil de la serra sollerica i descobrir els diferents torrentons que vessen al Torrent Major.

El camí de Benidorm.

Aquest seria un itinerari per observar la geografia de la nostra vall, verdadera murada natural de pedra viva: la Serra. Conèixer el nom dels diferents puigs i muntanyes de la nostra vall i d'alguns petits detalls i secrets de les mateixes (la taca verda de la coma de n'Arbona, els vermells de Sa Serra o els punts grocs de les penyes). O la llacuna dels *Notosauris* d'aquells temps geològics.

De la descoberta d'alguns racons de Sóller us en parlarem d'aquí una estoneta curta.

l'ApS o l'aprenentatge servei, el nostre repte.....

Tot just iniciam el curs 2016 | 2017

No tots els anys -cursos- són iguals, sempre partim dels interessos dels nostres alumnes no deixant de banda els diferents recursos que ens presenta aquest paisatge proper i el currículum oficial d'ambdues assignatures, ara, les ciències socials i les ciències naturals.

D'altra banda, les assignatures que anomenem troncal (matemàtica, castellà i català) i la plàstica, per no dir totes, són partíceps com a instruments d'estudi i/o aprenentatge del que anirem a conèixer, reconèixer, divulgar, valorar i, alhora, protegir.

Fa res us parlavem de la descoberta d'alguns racons de Sóller, idò el 27 d'octubre de 2016 i a Raixa, dins les primeres jornades d'Aprenentatge Servei, va néixer la part conceptual del nostre projecte. Va ser escoltant les paraules de les moltes persones que hi participaren com a ponents.

Escoltàrem paraules com: l'educació ha de ser cosa de tots, l'educació com a valor afegit, l'educar en valors, l'educar o posar arrels sense deixar de tenir ales, el paisatge com a valor identitari, interdisciplina, experiència i sensibilització,...

*...a Raixa va
néixer la part
conceptual
del nostre
projecte...*

Coneguérem també la definició de l'ApS:
"L'aprenentatge Servei és una metodologia educativa que vols combinar processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat en què els participants

trespòl que trepitjam, carrer de sa Lluna

es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo".

Acabades les jornades de Raixa partírem cap a Sóller amb el nom del projecte i l'objecte d'estudi. Mancava trobar la necessitat o necessitats, el punt de partida i, a més, els que serien els nostres "partners".

Amb el nostre assessor, en Joan Carles Carbonell, acabàrem de perfilar detalls i començàrem a embastar el projecte. Deixàrem de costat els itineraris educatius que teníem fets del nostre entorn proper i natural i ens disposàrem a mirar la Vila i les seves possibilitats pensant amb la Serra.

No deixàrem de costat el conèixer la nova metodologia de l'ApS i, per això, participàrem a la "Jornada d'Aprenentatge-Servei a les Illes Balears" convocada el novembre de 2016 per l'Institut de Recerca i Innovació Educativa.

D'aquests dos dies aprenguérem que un projecte ApS ha de partir d'unes necessitats, ha de treballar o tenir en compte uns aprenentatges, ha de fer un servei i tenir el recolzament i col·laboració de persones i/o entitats fora de l'escola.

Ara ja ho tenguérem més clar i començàrem a dibuixar el nostre projecte; sabíem que seria una cosa oberta a nous suggeriments, consells i tot el que ens convendria, però sense deixar de banda l'objectiu: descobrir els secrets que ens amaga el carrer de Sa Lluna per vincular-los a la Serra que veim i, acabada l'aventura, donar-ho a conèixer a tota la comunitat i, si fos possible, a la gent que ens visita.

Ja estàvem tranquils i emplenàrem la fitxa que l'assessor ens va fer arribar per assenyalar necessitats, aprenentatges, serveis i partners.

*...un projecte
ApS ha de
partir d'unes
necessitats,
ha de
treballar o
tenir en
compte uns
aprenentatges,
ha de fer un
servei i tenir el
recolzament i
col·laboració
de persones i/
o entitats fora
de l'escola...*

Quines són les necessitats de l'entorn o d'on sorgí el projecte?

De la necessitat de l'existència del petit comerç per la seva proximitat i, alhora, pel seu servei.

De la necessitat de conèixer, "el per què i el com" són les coses per no oblidar la memòria d'un passat no massa llunyà i donar així sentit a la història, en el nostre cas, la història d'un carrer, la història menuda d'una vila de la serra de Tramuntana.

De la necessitat de conèixer per allà on trepitjam i no deixar perdre la memòria dels padrins i padrines i despertar allò de que "si coneixem podrem estimar".

De la necessitat de veure les coses amb uns altres ulls i despertar l'interès per tot allò que ens envolta.

Quins han estat els aprenentatges a treballar?

Continguts lingüístics: entrevistes, redaccions, descripcions, notícies, expressió oral i escrita, ús de les diferents llengües en diferents escrits (català, castellà i anglès), descobrir per mantenir les diferents paraules que hi ha amagades darrera de cadascun dels diferents oficis,...

Continguts matemàtics: mesures (actuals i d'antany), geometria, elaboració i interpretació de gràfics per gestionar la informació recollida....

...veure les coses amb uns altres ulls i despertar l'interès per tot allò que ens envolta.

Continguts referits al llenguatge plàstic: dibuixos, murals, muntatge d'alguna exposició, divulgació en diferents formats (web, revista, premsa....)...

Continguts referits a ciències socials i naturals: conèixer els diferents oficis d'antany i d'ara, interpretació de diferents planells, descobrir l'origen d'alguns noms de carrer, investigar les

trespol que trepitjam, carrer de sa Lluna

Els alumnes atents a les explicacions i aclariments de l'arxiver municipal.

diferents històries que hi ha darrera de cada façana...

Quins són els serveis a realitzar?

Donar a conèixer la història del carrer de Sa Lluna. Divulgació de les informacions obtingudes en diferents formats (web, revista escolar, premsa local, exposició, intercanvis i jornades...).

Edició d'un quadernet informatiu de cara al públic en general (local, turisme i escoles).

Quines han estat les entitats o persones col·laboradores?

Antoni Quetgles, historiador local i arxiver municipal. Ell ens donà i contrastà alhora tota aquella informació vinculada amb el carrer de Sa Lluna i la Serra.

Plàcid Pérez, historiador solleric especialitzat en edat mitjana que ens informà de com era el carrer de sa Lluna en aquella època.

Joan Castanyer, historiador local. Els seus articles a la premsa local foren de gran ajuda pel desenvolupar gran part del projecte.

Jaume Albertí i Catalina Bernat, mestres jubilats i

Ambdues imatges corresponen al dia en que Antoni Quetgles vengué a l'escola per explicar detalls i aclarir dubtes sobre el carrer de Sa Lluna.

antics companys de feina; sense els seus consells, la seva manera de fer i la seva feinada ja feta des d'enrere no ho haguérem trobat tan fàcil.

Jero Reynés, ara l'expresidenta de l'Associació de comerciants del Carrer de Sa Lluna, que ens va facilitar i ajudar amb molts petits detalls i amb la CARTA que motivà al grup-classe.

I, com ho duguérem a terme?

Quines són les passes que donàrem?

La primera passa fou la col·laboració de na Catalina Bernat, ara ja jubilada, que va venir a contar als nostres alumnes la rondalla mallorquina sobre Sóller i el carrer de Sa Lluna, "En Pere de sa bona roba".

Amb la col·laboració de l'historiador local i arxiver municipal, Antoni Quetgles, i de l'equip de mestres participants iniciàrem una sèrie de trobades amb la finalitat de descobrir i conèixer històries i anècdotes d'aquest indret que ens serviren per motivar i engrescar als nostres

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

Imatges que ens mostren la primera descoberta al carrer de Sa Lluna. Escoltàrem, caminàrem, compartírem, apuntàrem,...

alumnes. D'aquesta primera trobada va néixer l'itinerari anomenat "Descoberta d'alguns racons de Sóller" on coneguèrem alguns topònims o noms de lloc que sempre delaten un passat per descobrir i mostren algunes paraules que ja es troben en perill d'extinció.

D'alguna manera aquesta activitat ens ajudaria a delimitar i concretar el nostre objecte d'estudi: el carrer de Sa Lluna.

Fora Vila, la vila d'enllà i la vila d'ençà donarien pas a una altra activitat que titulàrem "Inspecció

...; fins que arribàrem
al llindar del carrer
confrontant amb
l'Alqueria del Comte i
a damunt del
torrentó de Can
Creveta que es troba
cobert.

de camp: carrer de Sa Lluna". Aquest seria el nostre primer contacte directe amb el carrer i la seva finalitat seria la de crear al nostre alumnat la necessitat d'observar i, alhora, de ser curiosos amb tot allò que ens ofereix l'entorn i el seu passat.

També volíem cometre errors per així anar descobrint quines eren les nostres mancances i cercar les eines necessàries que hauríem d'emprar per poder dur a terme la nostra particular aventura de l'Aprenentatge Servei. A més, aquest itinerari va permetre que na Jero Reynés,

trespol que trepitjam, carrer de sa Lluna

a les hores la presidenta de l'Associació de Comerciants del carrer de Sa Lluna, ens sol·licità el nostre ajut en la descoberta dels petits secrets de l'indret i, així, compartir junts les històries i anècdotes passades i actuals d'aquest carrer que tot just començàvem a descobrir.

Ens organitzàrem en petits grups de feina, alumnes de tercer i quart conformàren cadascun dels diferents equips.

Del buidatge de tota la informació obtinguda de l'activitat anterior va sorgir el preparar una xerrada a l'escola per part de l'arxiver que ens va ajudar a aclarir dubtes, tan a alumnes com als mestres, així com també ens encoratjar a seguir descobrint els secrets d'aquest carrer.

A partir d'aquest moment començàrem amb el disseny de la darrera actuació a l'espai que volíem conèixer. La titulàrem "TQT, carrer de Sa Lluna" i n'editàrem sis díptics diferents per a cada un dels sis grups d'alumnes que hi havia de fer la seva feina de camp. Així, cadascun dels equips (entre 8 i 9 alumnes) i acompanyats per un mestre tengueren l'encàrrec de: fer una entrevista a una persona del carrer, caçar paraules, classificar comerços, mesurar façanes de cases singulars i de comerços, mesurar les amplàries de carrers i

*Caçaren paraules,
mesuraren carrers i
façanes i, fins i tot,
feren entrevistes.*

carrerons que entren dins el carrer de Sa Lluna, dibuixar algunes façanes d'edificis i comerços i mesurar la llargària i l'amplària del carrer de Sa Lluna.

Amb la classificació dels comerços volguérem conèixer quina és l'activitat actual i comercial del carrer i, alhora, poder-la comparar amb el què encara hem de conèixer: què hi havia abans al carrer de Sa Lluna? Aquest serà el punt de partida per la segona part del nostre projecte.

Amb el fet d'anar caçant paraules als diferents comerços i al carrer mateix volíem donar un sentit pràctic a "allò" de les famílies de paraules i dels camps semàntics. Així, l'alumnat pot veure la necessitat de conèixer les diferents eines lingüístiques i emprar-les en una particular aventura d'aprendre.

*...conèixer les
diferents eines
lingüístiques i
emprar-les en
una particular
aventura
d'aprendre...*

La matemàtica d'aquest estudi la reflectírem en la mesura de l'amplària i llargària de carrers i amb les eines que utilitzàrem: una corda de 10 metres i una cinta mètrica. Amb l'observació de les façanes i les formes i textures que ens presenten poguérem fer servir les figures geomètriques i les simetries...

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

L'experiència de sortir de l'aula i assegurar-se al carrer per fer feines de camp ha estat una bona aventura.

Amb el dibuix d'algunes façanes de cases singulars o no, vérem quins són els interessos de cadascun dels nostres alumnes i el seu grau en l'expressió plàstica.

I, finalment, amb les sis entrevistes a les sis persones que més endavant citarem coneguèrem les curiositats dels nostres alumnes. Ells redactaren les preguntes que volien fer, i la seva autonomia amb les habilitats com a entrevistadores i entrevistadors. Afegit a això, cadascuna de les entrevistes ens obrien portes a voler saber més coses del carrer i dels oficis

I quins foren els interessos dels alumnes amb les entrevistes?

El conèixer els interessos dels infants a l'hora de preparar les entrevistes per conèixer les diferents persones a entrevistar ens va sorprendre molt.

N'Anita de Can Pere Lluç, en Guillem Bernat,...

"investigats".

Idò a n'Anita de Can Pere Lluç li demanàrem quines eren les fruites i verdures més venudes, qui va ser en Pere Lluç i si quan vengueren els pirates sarraïns ja hi havia aquesta botiga.

A na Florentina de Can Mora li preguntàrem quants d'anys feia que tenien la bodega oberta, quin vi era el més venut i per què triaren tenir la botiga al carrer de Sa Lluna.

A en Guillem Bernat volguérem saber per què ven roba i joies, quants anys fa que té la botiga

trespòl que trepitjam, carrer de sa lluna

... n'Isabel Vives de
Can Calatayud, na
Jero Reynés
d'Exagero,...

oberta i per què no ven roba de moro.

A n'Isabel Vives de Can Calatayud li demanàrem quants anys feia que tenien l'impremta oberta, per què es diu Can Calatayud i com va tenir la idea d'obrir aquest tipus de negoci.

A na Jero Reynés li preguntàrem quines eren les seves funcions com a presidenta de l'associació de comerciants del carrer, quantes hores hi dedicava cada setmana i quina és la peça de roba més venuda...

I d'en Paco Mira volguérem saber a quina edat va començar a fer sabates, quina és la cosa que li agrada més fer de la seva feina i que li va passar a la mà.

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

... na Florentina de
Can Mora i en Paco
Mira foren els
comerciants elegits a
l'hora de fer
l'entrevista.

Acabàrem sabent que...

... el carrer de Sa Lluna comença a la Plaça de la Constitució i acaba a l'Alqueria del Comte, just per allà on passa el torrentó de Can Creveta;

... la llargària del carrer és de 40'5 cordes de deu metres de longitud;

... té uns 132 portals, uns més antics que d'altres;

... molts d'aquests portals són d'arc pla, d'arc escarser o d'arc rodó (sembla que aquest darrer és dels més antics);

trespòl que trepitjam, carrer de sa Lluna

... gairebé totes les façanes de les cases són de pedra i argamassa;

... l'argamassa està feta, entre altres coses, de calç;

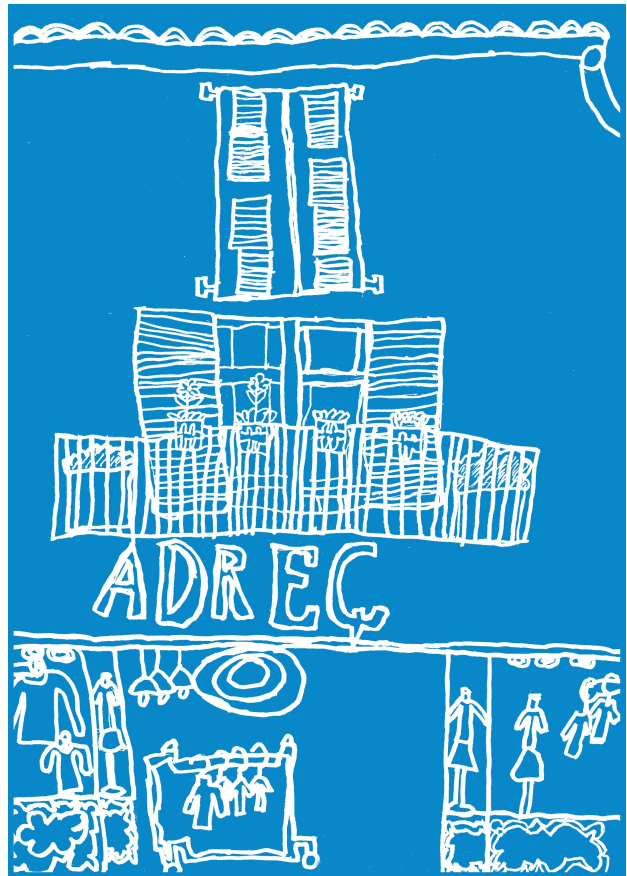
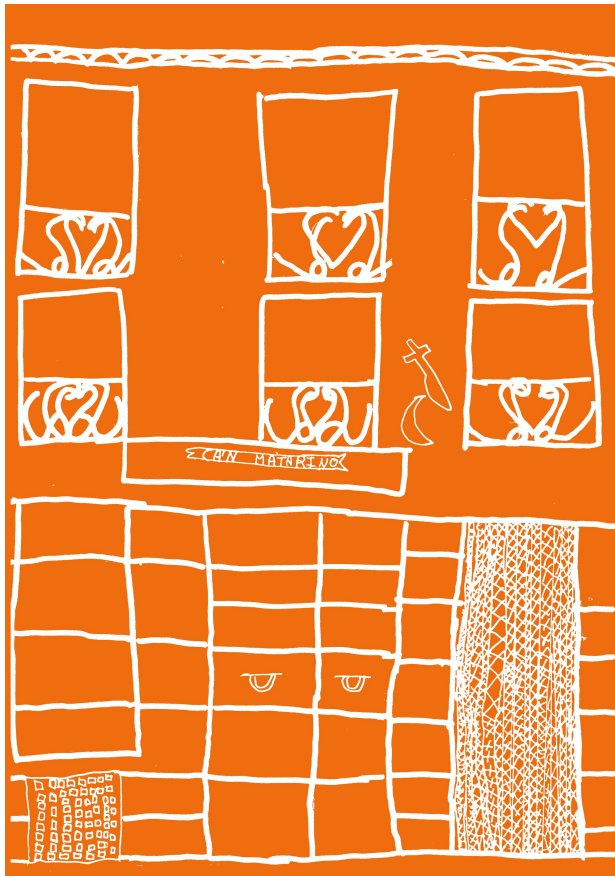
... el carrer de Sa Lluna dóna entrada a uns deu carrers i carrerons;

... entre ells hi ha el carrer de Can Serra, el carrer de la Victòria 11 de maig, el carrer de Sant Joan, el carrer de l'Hospital, el carrer de Batach, el carreró de Can Pons, el carrer de Ses Ànimes i el carrer de Santa Teresa;

... és la principal via comercial de la vila de Sóller amb antics i nous establiments que ofereixen tota mena de productes;

... les botigues que hi trobam tenen molts d'anys

Al llarg d'aquests dos cursos hem realitzat diverses visites al carrer de Sa Lluna...

... on, entre altres activitats, els alumnes han escollit detalls o façanes per a dibuixar-les. Aquí en teniu un petit tast!

d'existència ja que han passat de pares a fills generant així nissagues de botiguers;

... cada portal de cadascun dels establiments i/o botigues que trobam a aquest carrer té la seva història particular amb noms i llinatges que es repeteixen dins el calendari del cada dia. Llinatges com Forteza, Oliver, Castanyer, Aguiló, Mora, Martín... entre d'altres, tenen presència permanent dins d'aquest carrer on batega el comerç a la vila de Sóller;

... i que els comerços i botigues van canviant any rere any oferint altres serveis i productes.

trespòl que trepitjam, carrer de sa lluna

L'anada a Son Amer, l'acampada del 2017.....

Dins del programa d'Aprenentatge Servei a la Serra de Tramunta, Consorci i Conselleria ens oferí l'estada a un refugi durant dos dies. Nosaltres escollírem el refugi de Son Amer, a Escorca i hi anàrem pel mes d'abril.

Tots els participants de la passada acampada al refugi de Son Amer, Escorca.

El primer dia visitàrem Menut, poguerem veure el banc de llavors de les plantes autòctones de les illes, un hivernacle i un laboratori on hi guarden i examinen aquestes llavors. Visitàrem també una xiloteca, que és una biblioteca però que en lloc d'haver-hi llibres hi trobam trossos d'arbre per així conèixer-los. Fèrem un itinerari dins un bosc per poder identificar plantes i conèixer el paisatge kàrstic de l'indret. L'endemà visitàrem el santuari de Lluc i pujàrem al Cim dels Misteris.

Tot just iniciam el curs 2017 | 2018

Com que no en tenguérem prou, al llarg d'aquest curs continuàrem amb el projecte, però aquesta vegada ens centràrem més en l'ahir del carrer i en els petits detalls que se puguin amagar darrera cadascuna de les façanes de les cases que donen forma al carrer de Sa Lluna.

Trescant dins la premsa local trobàrem alguns articles que ens feren descobrir moltes més coses per poder treballar dins l'aula i sobre un planell.

Consultant alguns llibres i, concretament dins una guia de Sóller, llegírem que el carrer de sa Lluna es troba a la vila d'Ençà i que, antigament ja era un camí que servia per unir la Vila amb els llogarets de Fornalutx, Binibassí i Biniaraix. Això ens va fer pensar en que tota la gent que tenia la feina a la Serra havia de passar per aquesta via.

Amb totes aquestes troballes, talment historiadors, decidírem conèixer alguns dels oficis d'antany que teníen relació amb la Serra de Tramuntana. Hem conegut els oficis de marger, calciner, carboner, nevater, traginer, tafoner, collidora d'olives, moliner...

De cadascun dels oficis hem conegut les paraules que ja han entrat en desús i, amb elles, hi hem jugat: separar-les en síl·labes, classificar-les segons els dígrafs que tenen o el seu nombre de síl·labes, conèixer el seu significat, saber com s'escriuen...

També hem volgut conèixer cadascun d'aquests oficis i, de rebot fer-ne, a més de llengua, matemàtiques i plàstica; així preparàrem tot un seguit d'exercicis que podeu consultar a l'annexe.

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

Na Joana i na Magdalena donen les explicacions de les diferents pautes a seguir per a pintar teules talment ho feien molts anys enrere. Primer la feina de banyar-les amb calç i després decorar-les.

Amb el llenguatge plàstic férem un treball molt curiós, el de pintar teules talment com feien molts anys enrera.

L'equip de mestres que treballam l'ApS a l'escola ens reunírem amb l'historiador local, Plàcid Pérez, i ens contà que la fesomia del carrer de Sa Lluna canvià després de la reconquesta. Els horts i les alqueries que dissenyaren els àrabs es convertiren en solars estrets i llargs on, tira a tira, hi anaren construint cases amb els materials que trobaven a mà. Així, les pedres que es feien servir eren de material calcari, la calç -que era el ciment d'antany- mesclat amb arena i aigua constituïen l'argamassa; era la pasta que aguantaria les pedres per fer paret. Els llenyams -les bigues d'un temps- solien ser d'alzina, de poll, de pi o d'ullastre. El trespol que anava sobre les bigues podia ser de fusta, llivanya o guix. I la coberta de teula àrab. Coneguérem també que els portals poden ser plans, rodons o escarsers, que ben bé són els que podem trobar avui dia.

Del carrer de sa Lluna dir també que des dels seus inicis va seguir la síquia de la font de s'Ullet que neix just davall els Cornadors, i que amb aquesta aigua, s'hi movien dos molins d'aigua, el de sa Creu i el de can Negre; ambdós de l'any 1578.

I per si no en teníem prou, amb la nostra assessora, na Carme Frau, i altres companys d'ApS d'altres centres educatius de Sóller i Fornalutx decidírem mostrar els nostres treballs preparant una exposició. La que teniu aquí, a la capella de Ses Escolàpies.

L'anada a Son Amer, l'acampada del 2018.....

Na Toni ens explicà que els insectes són molt importants dins del món de les plantes, però n'hi ha que poden posar en perill tot un bosc d'alzines. És el cas del banyarriquer.

Altra vegada repetirem refugi. Però les activitats no foren les mateixes. El primer dia, i des de l'alzina dels Set Cimals, pujarem fins a la casa de neu de Son Massip per conèixer l'ofici dels nevaters i carboners. No deixarem de banda l'estudi de les plantes: herbes, arbustos i arbres; en aquest cas, totes espècies de bosc.

Com de costum dins el nostre ApS, mesurarem amb pams i forcs els diàmetres dels diferents rotlos de sitja de l'indret, així com la llargària i l'amplària de la casa de neu.

El segon dia, visitarem el centre d'interpretació de Lluc.

L'annexe, les diferents didàctiques que hem treballat.....

Treballàrem la premsa local d'anys enrere i trobàrem...

... que a la cantonada dreta del carrer de Sa Lluna amb la plaça hi havia un cafè, l'anomenat cafè den Tomeuet;

... que allà on ara hi ha la botiga de roba i complements de vestir per a les dones, Adreç, abans hi havia una sastreria;

... i que a devora aquesta sastreria hi va haver un forn, el forn de can Mut; Ara ArtSóller.com

... que l'actual ferreteria de Can Bibí, va ser la casa senyorial de Can Estades on habità Don Jeroni Estades impulsor del Ferrocarril de Sóller;

... que al cap de cantó amb el carrer d'en Serra i allà on va ser la Llibreria Calabruix abans hi va haver una perfumeria anomenada de Ca n'Elies;

... que l'esmentat establiment anterior va acollir la primera seu del Banc de Sóller cap els anys 1890-1912;

... que al forn de Can Xim Tambora hi ha unes decoracions al seu interior de caire modernista;

... que l'Òptica Sollerense ja hi havia antigament una rellotgeria que ja l'anomenava l'historiador local Rullan i Mir;

...que a Can Ceba, avui una sabateria, s'hi venien productes de la terra com farina, civada, ordi, blat d'Índies...;

... que entre Can Pep "rellotger" i Can Ceba hi havia una font pública que rajava aigua de la Font de s'Ullet;

...que a la sabateria que segueix abans va ser una perfumeria i, més antigament, una elèctrica;

...que a l'actual Can Toni Reia va ser l'antiga seu de la Impremta Calatayud;

trespòl que trepitjam, carrer de sa Lluna

... que a can Vidaña i a davora hi va haver una barberia, Cas Barberos;

... que la farmàcia Castanyer hi han passat ja quatre generacions;

... que a la botiga de roba Exagero no fa tant hi va haver una taverna, "Aromas de Santa Fe";

... que aquest carrer de Sa Lluna, en temps del franquisme, va ser "la calle del General Mola";

... que Can Mora des Vi es va fundar l'any 1873;

... que Can Gata va ser una botiga de queviures i després una sabateria;

... que Can Pere Lluc, la botiga-estanc del carrer de Sa Lluna, la va obrir Pere Lluc Oliver, donat de l'Hospital entre els anys 1900 i 1955;

... que la font del carrer de Sa Lluna, situada vora el carreró de can Pons, es va construir l'any 1820.

Vocabulari, aquestes en són una petita mostra:

Del calciner: calç, forn, espirall, portada, tafarra, caixa, capell, escala, feix.

Del carboner: carbó, coca, sitja, rotlo, caliu, bessonar, ull, pala, tapadora, romana, sàries, càvec.

De la collidora d'olives: paner, ungla, figuerol, gallufa, oli novell, mesura d'oli, espigolar, ball vitenc, vetllades, madona, colles/talls, passades, escarada.

Del tafoner: tremutja, mola/trull, sumola, rutló, perxa, bassí, esportins, biga, espiga, quintar, molinada, trullada.

Del marger: manuella, perpal, matràs, picassa, picassó, martell, ginyola, càvec, aixada, civera,

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

cangalla, tascó, marge, cantonera, rasant, capginya, reble, braó, escombra, assentament, ressalt, esbaldrec.

Del moliner: tremutja, mola, sumola, farinal, arbre, rodet, cup, canal, cacau o carcavà, font, resclova, síquia, molí de sang, molí de vent, moli d'aigua.

Del nevater: casa de neu, pala, portadores, esparteres, civera, maça, gel, portal, bombardera, càrritx, aiguavessos, pa de neu.

Tot un seguit d'exercicis per pensar, escriure i calcular:

... sobre els margers hem treballat:

Quantes són les eines que empra un marger?

Quins són els seus noms?

Perquè serveixen cadascuna d'elles?

Els margers utilitzen tres martells diferents: la picassa, el picassó i el martell. Cadascun d'ells serveix per una feina diferent. Però, saps quants de quilos pesa cada un d'ells? I quants de centímetres fan els seus mànecs?

La manuella i el perpall són eines molt importants pel marger; però, saps quines són les seves mesures de pes i de longitud?

... sobre els calciners hem treballat:

Quina era la feina d'un calciner?

On feien aquesta feina?

Quina era la instal·lació que feien servir?

d. El producte que fabricaven era la calç; però, saps perquè la feien servir?

El diàmetre d'un forn de calç solia fer 22 pams. Si un pam són 20 centímetres, quants de metres fa aquest diàmetre?

Un forn de calç ha de cremar, aproximadament, onze dies. Durant tot aquest temps, pel forn hi hauran cremat 150 dotzenes de feixos d'entre 30

trespòl que trepitjam, carrer de sa lluna
o 40 kg cadascun. Quants de quilograms i/o
tones de llenya s'hauran consumit si cada feix
pesa 30 kg? I si cada feix en pesa 40?
Com ja saps, un forn de calç havia de cremar
durant 11 dies i, a més, l'havien de vigilar tot el
temps (dia i nit). Mira ara de calcular quantes
hores, en total, s'haurà vigilat aquest forn.
Per construir un forn de calç, primer havien de
cavar un bon clot. Per marcar aquest clot feien
servir una corda per marcar el rotlo. Quina
llargària havia de fer la corda si el diàmetre del
forn era de 22 pams?

... sobre els carboners hem treballat:

Quina era la feina d'un carboner?
On feien aquesta feina?
Hi anava sol el carboner a la muntanya? Quines
eren les persones que l'acompanyaven?
La feina d'un carboner començava preparant
el "ranxo", tallar la llenya, muntar la sitja, coure-
la i, una vegada cuit el carbó, triar-lo. Tota
aquesta feinada durava uns quinze dies. Si una
sitja ha de coure 7 dies, quants de dies duraven
les altres feines?
Una sitja l'havien de vigilar dia i nit. Si havia de
cremar per coure el carbó durant set dies,
quantes hores havia vigilat el carboner?
Una sitja de vint peus de diàmetre podia produir
entre 50 o 60 quintars de carbó. Si un quintar són
40 kg, quants de quilos produïa aquesta sitja?
Si un peu mesura 30 centímetres, la sitja abans
esmentada, quants de centímetres farà el seu
diàmetre?
El carbó el traginaven dins sàrries d'espart. A dins
cada una hi anaven 2 quintars. Quants de quilos
eren?
Dins un carro hi cabien 8 sàrries de carbó; però,
quants de quilos eren una carretada?

... sobre els nevaters hem treballat:

Quines eren les feines dels nevaters?
Eren moltes les persones que feinejaven a les

trespol que trepitjam, carrer de sa lluna

cases de neu?

On feien aquesta feina?

Quants de dies durava?

Quines eren les mesures d'una casa de neu? I la seva fondària?

On habitaven els nevaters mentre durava la feina de nevatejar?

Com, qui i quan baixaven la neu convertida en gel?

Què pesava un pa de neu?

Quants pans de neu podia baixar, d'una sola vegada, una bístia?

Si sabem que totes les cases de neu se troben a partir dels 500 metres d'alçada; quines són les muntanyes de la Serra on hi podem trobar cases de neu?

Quants cases de neu -aproximadament- hi ha a la Serra de Tramuntana?

... sobre el moliner:

Quina era la feina d'un moliner?

Quins tipus de molins hi ha?

Quins tipus de molins hi podem trobar a la vall de Sóller?

Com era un molí d'aigua?

A on estaven col·locats?

... sobre les collidores d'oliva hem treballat:

Quines eren les feines d'una collidora d'oliva?

On feien aquesta feina?

Si collien durant els mesos de novembre, desembre i gener. Quants de dies durava aquesta feina sabent que dissabtes i diumenges no collien?

Una jornada de feina era de set o vuit hores. Calcula quantes hores feien aquestes collidores al llarg d'una setmana. Després fes el càlcul d'hores de tota la temporada.

Cada paner que omplia una collidora eren 4 kg d'olives. A cada sac hi anaven 10 paners. Quants

de quilograms pesava un sac ple d'olives?
Per fer una collita d'una truada d'oliva hem
d'omplir 6 sacs; però, quants de quilos d'oliva són?
Per fer una premada d'avall la biga a la tafona
havien de manester una truada. Quants de
paners havien de collir per fer aquesta truada?

Llista de llibres i documentació que hem fet servir:

L'espai de l'aigua. Petita hidràulica tradicional a Mallorca, de Maria Antònia Carbonero Gamundí.

Diccionari de l'art i dels oficis de la construcció, de Miquel Fullana.

Els nostres arts i oficis d'antany, de Joan Llabrés Ramis i Jordi Vallespir Soler.

Barranc de Biniaraix. Guia d'interpretació, de varis autors.

Sóller, a peu. Itineraris urbans, de Plàcid Pérez.

Antics oficis de la Serra de Tramuntana, de Jaume Font Rosselló.

Setmanari Sóller, diferents articles de Joan Catanyer.

Agraïments:

Anita de can Pere Lluc, Antoni Quetgles, Carme Frau, Florentina Mora, Guillem Bernat, Isabel Vives, Jero Reynés, Joan Carles Carbonell, Natalia Spitale, Paco Mira, Plàcid Pérez, Toni Llabrés...

... alumnes i mestres participants:

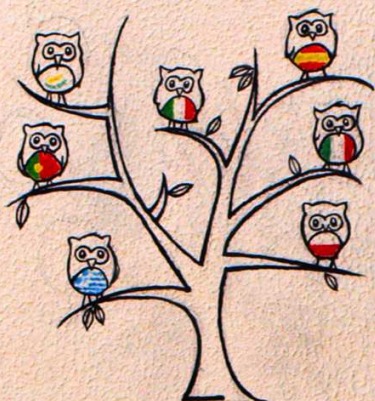
... de tercer A: Abril, Jaume, David, Guillermo, Dago, Xavier, Albert , Erik, Alan , Laia, Francesc, Francina, Núria, Albert i Samoa...

... de tercer B: Alexander, Naila, Aaron, Lila, Albert, Bianca Valentina, Pedro, Xavi, Pedro, Nadir, Carlos, Laura, Daniel, Antònia i Paula...

... de quart A: Joan Toni, Jaume, Neus, Tomeu, Neus, Tomeu, Gala, Jairo, Dora, Sofia, Hugo, David, Laia, Joan, Paco, Núria, Nayra, Luis Mario i Maxi...

... de quart B: Evelyn, Laura, Daniel, Derek, Rosa, Jaume, Mario, Aurora, Álvaro, Lluç, Alejo, Marc, Aurora, Mariona, Marc, Xisco, Lluçia i Aroa...

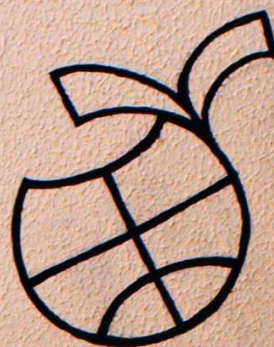
... de cinquè: Ismael, Lluçia, Margalida, Sole, Joshua, Joan, Laura, Eva, Mohamed, Ceci, Ysabel Estefany, Lluç, M^a del Mar, Biel, Marc, Pere, Guiem, Lluç, Adrià, Miquel i Joan.

Erasmus +

Organización de las
Naciones Unidas
para la educación
la ciencia y la cultura

Escuelas
Asociadas de
la UNESCO

CEIP ES PUIG

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I UNIVERSITAT
B DIRECCIÓ GENERAL
/ INNOVACIÓ
I COMUNITAT EDUCATIVA